Poštnina plačana v gotovini. Izhaja vsak petek. Leto IV. št. 32.

SLOVENIJA

Dopisi in časniki naj se pošiljajo na poštni predal 259, Ljubljana
Naročnina četrtletno 15 Din,
za pol leta 30 Din,
za vse leto 60 Din,
Posamezne številke 1.50 Din.
Za inozemstvo celoletna naročnina 90 Din.

Kranj, 11. oktobra 1935.

Uprava: Kranj, Strossmajerjev trg štev. 1.
Poštnočekovni račun
Ljubljana štev. 16.176
Rokopisov ne vračamo.
Oglasi po tarifu.
Tiska tiskarna Tiskovnega društva v Kranju
Predstavnik tiskarne France Uhernik, Kranj.

Državotvornost Slovencev*)

I.

Z „državotvornostjo" so politiki JNS in sorodnih režimov tako dolgo šarili in besedo zlorabljali, da je dobila končno neki zopern političen prizvok. Kateri je njen prvotni pomen? Z besedičenjem o enem narodu, eni veri, enem jeziku, enem gospodarstvu ga prav gotovo ne dojamemo. Če hočemo besedo pravilno razumeti, je že potrebno nekaj jasnosti o pojmih narod in država in o pravilnem medsebojnem odnosu naroda in države. Ni treba na tem mestu ponovno podajati definicijo obeh pojmov. Jasno nam je že, da s epoje mnarod ne krije s pojmi kultura, vera, jezik, rasa, da so to lahko značilna svojstva nekega naroda po katerih se razlikuje od drugih narodov. Da neko ljudstvo postane narod, je treba da se zave svoje duhovne in življenjske skupnosti. To je neogibno potrebno tudi za razumevanje tega, kar imenujemo slovenski narod. **Ta zavest dohovne in življenjske skupnosti je tisto, kar daje Slovencem popoln značaj naroda** in ga pred vsem drugim opredeljuje nasproti ostalim južnoslovanskim narodom. Ta zavest slovenske narodne skupnosti je danes zgodovinsko dejstvo, je elementarna nepremagljiva moč, ki jo vsako nasprotovanje samo krepi, ta narodna skupnost je za nas sveta, nedotakljiva stvar. Bila je pred državo in obstaja neodvisno od nje, je zato močnejša in ima globlje korenine od vsake državne zavesti. To moramo pribiti na prvem mestu, da bomo vedeli, da gre mesto očeta pred mestom sina in da družina kljub temu ostane, če tudi zgubi svoj gruntič.

Če narod z neko pravico prispodabljamo z duhovnim organizmom, tega pri državi ne moremo. Po svojem bistvu je država organizacija in sicer najvišja oblika pravne organizacije neke družbe ljudi. Če je ta družba narod, je država sredstvo za razvoj in rast naroda in ne obratno. Čim bolj služi narodovemu napredku, tem večjo vrednoto predstavlja zanj, tembolj državotvoren v zavestnem smislu postaja vsak zaveden člen narodnega občestva že kot tak.

Kako bomo spravili tedaj po gornjih vidikih Slovenci v sklad svoje slovenstvo z državotvornostjo?

Nastaja vprašanje: Ali smo Slovenci kdaj težili za popolno politično samostojnostjo? Kdor pozna našo davno zgodovino, tega ne more zanikati. Sicer pa tudi zgodovina našega političnega združenja s Srbi in Hrvati priča o tem, **ker Slovenci nismo nikdar niti v sanjah mislili na to, da bi zaradi združenja s Hrvati in Srbi v en političen narod in eno državno enoto žrtvovali svojo narodno samobitnost in osebnost. Če** je na mestu prispodoba, bi rekli: Nismo si predstavljali države kot delniško družbo, kartel ali trust, ampak kot demokratično urejeno zadrugo, v kateri je izključeno vsako majoriziranje in izkoriščanje členov in dobi vsak člen „povračilo" v razmerju s tem, kar je v teku leta v zadrugi „kupoval."

II.

V čem obstaja torej „slovensko vprašanje"? Na eni strani v pravilnem razumevanju in upoštevanju osnovnih narodnih zahtev Slovencev in na drugi strani v pravilni porazdelitvi „povračil" za tiste „zneske", za katere je Slovenija „kupovala" v naši skupni „zadrugi." Kakšni so zneski, katere je Slovenija vlagala v to skupnost?

Ti zneski so naše duševne in fizične moči in tvarne žrtve zanjo. Kakšno vrednost predstavljajo? Poglejmo! Slovenci so znani kot ponižni, skromni, vstrajni delavci, kot garači! Kjerkoli so, kamorkoli jih postavijo! Povsod jih najdeš, kjer je treba vložiti vse duševne moči, znanje jezikov, strokovno znanje. Mirno prenašajo, če so jim nadrejeni ljudje z manjšo sposobnostjo in izobrazbo, če uživajo drugi sadove njihovega dela. To velja za uradnika, uslužbenca, kakor za delavca. Poglejmo n. pr. slovensko služkinjo na jugu in vzhodu! Kdo je njih gospodar? Slovenci v redkih primerah. Dostikrat ljudje z majhno izobrazbo, ki pa so si znali v naši lepi Jugoslaviji na račun delavnega ljudstva ustvariti položaj, da žive kakor polbogovi. Poglejte naše delavstvo! Za koga gara in strada! Neznatna manjšina je, ki se izkorišča s plodovi njegovih žuljev. Gledati smo morali, kako je ta manjšina, ki nima nobenega stika s svojim ljudstvom, bodi srbskim, hrvaškim ali slovenskim, učila delavno ljudstvo državotvornosti. Vsaka misel na obrambo ljudskih pravic in narodnih vrednot jim je bila protidržavna. Medtem pa sta zvaljevala veliki kapital in velika industrija vsa svoja bremena na široke ljudske plasti. Vse davke, carine, takse, trošarine na gospodarske proizvode plačuje ljudstvo. Vsa, prav vsa bremena velike industrije in velike trgovine so všteta med proizvodne stroške. Ako merimo državotvornost z vidika javnih dajatev, potem smo Slovenci na prvem mestu. Da vidimo!

III.

Slovenija prispeva k skupnemu državnemu proračunu letno okoli **ene milijarde dinarjev** na neposrednih in posrednih davkih**). Poleg tega dajejo železnice na področju ljubljanskega železniškega ravnateljstva **letnih dohodkov okoli 450 milijonov dinarjev. V 16 letih naše države je Slovenija prispevala v skupno državno blagajno okoli 25 milijard dinarjev.** Kolika pa je vrednost fizičnih in duševnih žrtev Slovencev, vloženih v skupno državno stavbo, vedo samo tisti, ki delo, poštenje, znanje in vstrajnost Slovencev poznajo in sicer ne samo v Sloveniji, ampak tudi drugod v državi, v prvi vrsti pa v prestolici!

V teh 16 letih je dobila Slovenija od države nazaj v obliki plač, pokojnin, vzdrževalnih ustanov, subvencij, podpor za oškodovance po elementarnih nezgodah itd. **okoli 10 milijard dinarjev.** Da bo slika še popolnejša, naj dodamo k poglavju o državotvornosti še to, da je Slovenija sodelovala pri ustanovitvi drž. hip. banke in državne priviligirane agrarne banke, pri investicijskih posojilih, pri nakupu državnih vrednostnih papirjev (v katere je vlagala svoje prihranke) za **okoli 400 milijonov dinarjev** in da je šlo iz Slovenije hranilnih vlog v poštno hranilnico, drž. hipot. banko in drž. priv. agrarno banko okoli **350 milijonov dinarjev.** Od teh **750 milijonov dinarjev** je bilo vrnjeno na denarni trg Slovenije **okoli 250 milijonov dinarjev**, ostalo pa je šlo v druge pokrajine.

Ta dejstva ne pričajo samo o tem, da nosi Slovenija svoj težki delež od skupnih bremen, ampak povsem določno dokazuje, da smo Slovenci narod, ki kaže svojo državotvornost v svojih državotvornih delih, ne pa v frazarjenju o nekih nacionalističnih utopijah in o patriotizmu, ki obstaja samo v besedah. Tisti, ki dan na dan pišejo v časopisju, ustvarjenem iz javnega, ljudskega denarja, da Slovenci ne bi mogli sami zase živeti, odgovarjamo, da Slovenci tega niti nočemo, čeprav bi to mogli. Za državo bo tem bolje, čimprej bo konec te ogabne igre z nacionalnim misijonarstvom, ki je donašala neki kliki političnih spekulantov velikanske tvarne koristi, hudo pa škodila državnemu ugledu, ki smo ga znali Slovenci brez poturic bolje varovati. Slovenski narod je soustvaril to državo. Naša državotvornost se krije z delom zanjo. On ima zato tudi, kar je povsem naravno, svoje pravične meje, a določitev teh mej je stvar bratovskega sporazuma poštenih in svobodno izvoljenih predstavnikov Srbov, Hrvatov in Slovencev. To naj si zapomnijo vsi tisti, ki so kovali kapital za svoje sebične namene iz nejasnih in potvorjenih predstav o državnotvornosti in so po svoje pojmovano državotvornost izigravali nasproti poštenim in zavednim Slovencem. —n.

*) Članek smo prejeli že pred nekaj meseci. Priobčujemo, ga ker ima še vedno svojo vrednost. Glede številk prepuščamo odgovornost avtorju, ker njih točnosti ne moremo kontrolirati.

**) Podatki so zbrani po statistiki ministrstva financ. Glede izdatkov za Dravsko banovino so upoštevani izdatki celokupne uprave, investicije, vzdrževanje zavodov, ustanov in javnih naprav, kakor tudi izdatki za pasivne kraje, pokojnine itd. Podatki so točni toliko, kolikor ni bilo dobiti več številk zaradi pomanjkljive statistike. Dr. Jože Lavrič ceni državna fiskalna bremena za Dravsko banovino na 920 milijonov dinarjev, kar pa ne predstavlja celotnih državnih dohodkov pri nas, ker niso upoštevani dohodki železnic v Sloveniji in tudi razni dohodki iz državnih gospodarskih podjetij (šume, cinkarna itd. glej str. 121 „Tehnika in gospodarstvo I. letnik 1934. št. 5—7).

Sredozemlje in Velika Britanija

Bližnjica v Indijo.

Zemljepisna, gospodarska in strategična važnost sredozemeljskega morja je znana. V sredi med tremi celinami leži: Evropo, Azijo, Afriko. Še danes, kljub Ameriki, kljub rastoči važnosti Tihega oceana, je velik njegov pomen, in če morebiti zaostaja trgovinski promet na njem v primeri z Atlantskim in Tihim morjem, številčno raste še zmerom.

Kljub temu, da leži Anglija sredi Atlantika, je bilo zanjo Sredozemeljsko morje že od nekdaj važno. Če ne trgovinska, je pa vsaj strategična bližnjica v Indijo vodila čez njegove vode. Zato so bili od nekdaj, že davno pred izgraditvijo Sueškega prekopa, zelo pozorni da sleherne zavojevalce njegovih obrežij in kakor niso trpeli Napoleona v Egiptu, tako ne Rusov na južni strani Bospora.

Ko pa je Sueški prekop tako skrajšal pot v Indijo, je bilo takoj očitno, da bodo Angleži v kratkem njegovi gospodarji in čuvarji, kljub temu, da so ga zgradili Francozi, kljub temu, da je ležal v deželi, ki je takrat spadala k Turčiji. In prav tako je bilo očitno, da ne bodo trpeli v njegovi bližini nobene močnejše države, že celo pa ne bodo trpeli, da bi v bližini tega prekopa ali pa Rdečega morja, ki je njegov naravni podaljšek, na novo in čez noč zrastla v nebo kolonialna posest kake evropske velike sile.

Odpor Velike Britanije zoper italijansko zasedbo Abesinije je torej povsem naraven. In prav zaradi tega tako trd in odločen.

Geopolitični položaj Slovenije.

Sredozemeljsko morje sega z Jadranskim, ki ni drugega kakor nekak njegov velikanski zaliv, najgloblje v srce Srednje Evrope. Na najgloblji točki Jadrana pa leži slovenska zemlja. Zato so jo od nekdaj hoteli imeti veliki zavojevalci Evrope: najprej Rimljani, pozneje Nemci, v začetku našega veka Napoleon. Spričo te-

ga se človeku nehote vsiljuje vprašanje, kakšno stališče zavzemajo Angleži, ali geopolitično stvarneje povedano, kakšno stališče ima Velika Britanija do naših slovenskih dežel.

„Ilirija v srcu Evrope leži". Geopolitične važnosti slovenske zemlje se je Vodnik pred več ko sto leti bolj zavedal, kakor se je zavedamo danes mi. Zlasti po zaslugi jugoslovenarjev se je lotila nekaterih ljudi pri nas neka zavest manjvrednosti, ki jim brani, da bi jasno in trezno opazovali stvari in razmere. Psihologično je ta zavest osnovana v dejstvu, da so se skozi dolga leta znali spraviti pri nas v ospredje ljudje, ki jim je bilo največje politično spoznanje, s politiko drobtinčarstva služiti svojemu narodu. K temu prihaja še očitna kulturna in umska ter ponajvečkrat tudi nravstvena manjvrednost jugoslovenarjev, ki so imeli toliko let oblast in jo za svoje politične kupčije zlorabljali, ki so malili vse, kar je slovenskega, ki se niso nikoli uprli zapostavljanju našega jezika in naše kulture. Kajti čutili so: samo zavest manjvrednosti v slovenskem ljudstvu more vzdržati na površju in v veljavi nje, manjvredne.

Velika Britanija in slovenska zemlja.

In — ali so Angleži že sploh kedaj imeli kako stališče glede naše zemlje? Marsikdo utegne podvomiti: še nikoli nisem o tem slišal, kaj naj bi se tudi Angleži brigali za nas, majhne, od daljene, razdeljene. Dvom, ki ga opravičuje pomanjkanje sleherne svetovno politične orientacije pri nas: na dolgo pisarimo o spopadih med kakšnimi arnavtskimi razbojniki, o arnavtski „zunanji politiki", malo čuda torej, da za lastno nimamo časa, da se geopolitičnih vprašnaj, ki se tičejo nas, niti ne zavedamo. Značilna podložniško-nacionalna miselnost: bodo že drugi, bodo že doli v zunanjem ministrstvu naredili, da bo prav za nas. Vse bolj važno je kdo bo zasedel to ali drugo službo, kdo dobil podporo, kateri povprečneš postane zdaj minister, kateri prihdnjič.

V resnici je bilo pa zanimanje Angležev za našo zemljo zmerom živo. Samo dvoje stvari iz zadnje dobe naj omnimo.

Velika Britanija je danes dejansko zvezna država, ali morebiti še bolje rečeno državna zveza, ki jo tvorijo skupaj s starim kraljevstvom angleškim dominioni. Ti dominioni imajo vse lastnosti samostojnih držav, še celo pravico do samostojne vnanje politike. Veže jih edino oseba angleškega kralja, ki imenuje guvernerje, toda v sporazumu z njimi. Nobenih obveznosti nimajo dominioni do britanskega imperija. Toda kljub temu, ali bolje prav zato so mu vedno priskočili na pomoč, kadar je bil v stiski: angleški Avstralci nič manj, kakor holandski Buri in francoski Kanadčani.

Moč svobode!

V začetku svetovne vojne so prinašali nekateri angleški listi poročila tudi iz Slovenije, iz Ljubljane. In v teh poročilih je stalo, da bi hoteli Slovenci izpod avstrijsko-nemškega jarma v britansko zvezo kot dominion. Če se je pozneje še kedaj kaj o tem pisalo, ne vemo. Dobro bi pa bilo, če bi naši zgodovinarji te zanimive dogodke in poročila natančneje preiskali.

Angež Toynbee za slovensko nevtralno državo.

Druga bolj važna stvar je pa velika knjiga o vprašanjih in nasledkih svetovne vojne. ki je izšla l. 1915 v Londonu. Spisal jo je Toynbee, visok uradnik v angleškem zunanjem ministrstvu in odličen poznavalec razmer na bližnjem Vzhodu in v Srednji Evropi.

Toynbee govori med drugim na široko o nesposobnosti avstrijskih in madžarskih državnikov, ki so raje svoje narode potiskali k tlom in jim jemali jezik, namesto da bi jih bili zadovoljili, povečali privlačnost svoje narodnostne države in jo razširili na Balkan. Prihaja pa do zaključka, da Avstrije ni mogoče več rešiti. Misli torej, da jo je treba razbiti v njene sestavine. Za nas je važno seveda v prvi vrsti, kaj naj bi se bilo zgodilo po njegovem mnenju s slovensko zemljo.

Toynbee hoče na severni obali Jadranskega morja nevtralno državo, ki naj bi omogočila svetovni trgovini prosto pot v srednjo Evropo. Severna meja naj bi bila Pohorje in Karavanke — tu pač Toynbee narodnostnih razmer ni dobro poznal. Obsegala pa naj bi razen Spodnje Štajerske in Kranjske tudi Primorje z Istro vred. Glede nevtralnosti te nove države je Toynbee zelo odločen: zahteva med drugim naravnost, da se mora razrušiti puljska trdnjava, ki jo je sezidala Avstrija.

Ali na kratko povedano: Toynbee hoče imeti na naši zemlji nekako drugo Belgijo.

Vsak je svoje sreče kovač.

Vsaka velika svetovna stiska, vsak velik evropski spor je našel doslej Slovence nepripravljene. To velja tako za vojne francoske revolucije, kakor za preobrate 1848. in 1867. leta, še bolj pa morebiti za svetovno vojno. Bržkone je bilo razumništvo še najbolj pripravljeno v Napoleonovi dobi. Pripravljene pa niso bile slovenske množice. Zato nismo mogli niti doseči, niti da bi bila ostala v Avstriji skupaj Napoleonova Ilirija, kljub njeni narodni in kulturni enotnosti. Zmagal je regionalizem, ki ga nam je vcepila avstrijsko-nemška vlada in gojilo nemštvo v naših krajih; namesto da bi bili gledali na celoto in po njej v svet in njegovo dogajanje, smo se šli Kranjce, Štajerce, Korošce. In ta malotni, tesni regionalizem še danes ni premagan.

Pasivno smo zategadelj stali ob strani, zato je bila tudi taka naša usoda. Namesto subjekt političnega razvoja smo postali njegov subjekt. Težko si je misliti na primer večjo naivnost, kakor so z njo gledali naši izobraženci razvoj dogodkov po vojni. Tako smo zgubili Koroško, tako nismo dosegli reške vmesne državice, ki jo je bil že pripravljen dati Nitti na ameriški pritisk, ker nam je bilo to premalo. In ta reška državica bi bila do štirih petin slovenska! Zato pa je danes vse ozemlje te zasnovane državice laško in še nekaj čez . . .

Italijani so imeli v politiki vedno tudi dobre računarje, in gotovo je, da se zavedajo, da bi krvav spor z Veliko Britanijo vodil v polom. Zato mislimo kljub vsemu, kar se govori in piše, da do vojne med Italijani in Angleži ne pride. Da se bodo zadnji hip nekako sporazumeli, na stroške Abesincev seveda. V tej veri nas potrjuje zlasti dejstvo, da gledajo Italijani pri vsakem pogajanju in pri vsaki odklonitvi angleških predlogov, da ostanejo odprta ena, čeprav majhna vrata za nadaljno politično mešetarenje.

Ali kljub temu bo koristno za nas, če se ob tem sporu zamislimo. Zamislimo ob svojem zemljepisnem, gospodarskem in svetovno-političnem, ali kratko geopolitičnem položaju. Da se pripravljamo za podobne spore, ki lahko pridejo čez noč in lahko usodno vplivajo na naš obstanek kot narod. In da kujemo svojo srečo sami!

Zakaj brezposelnost v Sloveniji

V predzadnji številki našega tednika smo navedli nekaj podatkov o državnih investicijah na področju Slovenije v nekaterih posameznih letih, ki nam nazorno dokazujejo zapostavljenje Slovenije na področju gradbene delavnosti. Zato z vso upravičenostjo pričakujejemo da bodo odločilni činitelji v bodoče bolj pazili na pravičnejšo in objektivnejšo razdelitev javnih del, ki bi našemu prebivalstvu nudila več zaslužka ter nam ne bi bilo treba vedno klicati naše javnosti na pomoč pri lajšanju nezakrivljene bede našega prebivalstva.

Podatki o državnih podporah pri izvajanju javnih del nam pa prikazujejo še bolj porazno sliko. Dasi zadevni tabelarni pregledi ne nudijo za vsa leta ločenih podatkov o državnih investicijah in državnih podporah za gradbena dela (tako n. pr. za l. 1927., 1928. in 1929.), nam je bilo kljub temu za nekatera leta mogoče sestaviti sledeče podatke o državnih subvencijah za podpiranje gradbene delavnosti.

Od skupnega zneska Din 5,953.795.— državnih podpor so v letu 1926. dodelili Sloveniji le Din 380.293.— (t. j. 6.39%), v l. 1930: je pa odpadlo od skupnega zneska državnih podpor v višini Din 6,169.801.— na Slovenijo le Din 550.000.— (t. j. 8.91%).

V naslednjih letih 1931, 1932, in 1933 pa nismo od Din 52,113.483.— razdeljenih državnih podpor za gradbena dela prejeli niti pare! Vsa čast našim „izvoljenim" narodnim očetom za njihove uspehe!

Na podstavi teh podatkov je Slovenija prejela v osmih letih (t. j. od l. 1926 do vklj. 1933) od posebej izkazanih Din 64,237.079.— državnih podpor le Din 930.293.— t. j. bornih 1.45%.

Če pa seštejemo vse zneske omenjenih osmih let, ki so bili s strani države dovoljeni za gradbena dela v celi državi, dobimo vsoto Din 2,450,676.556.—. Od vsega tega zneska je prejela Slovenija v osmih letih le Din 59,185.403.— t. je celih 2.41%!

Tu leži tudi eden izmed vzrokov težke socialne krize našega naroda. Tu bo potreba tudi najpoprej zastaviti vse naše sile za pravičnejšo razdelitev denarnih sredstev, katera razen tega tudi še pošteno preplačamo.

Z razliko 200,000.000 dinarjev ki bi Sloveniji pripadla le z razdelitvijo navedenega zneska po številu prebivalstva, da ne upoštevamo posebne gospodarske in socialne strukture naše Slovenije, bi se dalo marsikaj zgraditi in tudi pomagati našemu človeku do boljšega obstoja, katerega po svojem delu in znanju tudi vsekakor zasluži. In še več bi se dalo napraviti, če bi dobili tisti delež ki odgovarja našemu davčnemu prispevku, to je okoli 400 milijonov dinarjev.

Ali naj spet in spet navajamo, kaj bi bili lahko vse napravili in sezidali s tem denarjem, s tem **našim** denarjem?

Ko nimamo dovolj bolnišnic, ko umirajo ljudje zaradi tega, ko so sedanje prenapolnjene, da morajo težko bolni ležati na tleh, ko mora 60% bolnikov na pol ozdravljenih zapuščati bolnišnice, da napravijo prostora še bolj bolnim.

Ko nimamo kam z vseučiliško knjižnico, ko moramo zbirati zanjo, ko moramo plačevati zanjo še poseben davek banovini, torej dejansko dvojen davek, pa še ne vemo, kdaj bo pod streho.

Ko nimamo še zmeraj pravega poslopja za slovensko vseučilišče, niti za ljubljansko glavno postajo, ko so ceste zanemarjene, ko nam neurejene reke prizadevajo leto za letom milijonske škode.

Ali vsega tega ne bi bilo, če bi ne bili ljudje, ki so se zbirali okoli Jugoslovenske nacionalne stranke in podobnih „pokretov", centralizirali naših slovenskih financ, našega slovenskega denarja, in ga tako odtegnili ne samo našemu ampak bolj ali manj slehernemu stvarnemu nadzorstvu.

Tudi v tem pogledu upamo in pričakujemo od nove vlade, da zastavi nož in izreže centralistično gnilobo iz našega narodnega telesa.

Povezanost politike in gospodarstva

Jugoslovenski nacionalistični centralizem je danes v razsulu, potem ko je že zdavnaj zgubil sleherno zaupanje tako slovenskega, kakor hrvaškega in tudi srbskega ljudstva. Kljub vsem spletkam je gotovo, da so vsi trije jugoslovanski narodi že našli pot, ki vodi k politični in s tem sama po sebi tudi gospodarski ozdravitvi. Da pa je osnovni pogoj ozdravitve izločitev, popolna izločitev nacionalističnih jugoslovenov iz javnega življenja, to je zahteva ljudstva, zahteva vseh ljudi, ki mislijo pošteno in demokratično.

Jugosloveni slišijo, koliko je ura bila. Vedo, da gre za vse in igrajo vse za vse. Le da je njihova stena v tej igra prav klavrna, njihovi miselnosti primerna.

Zadnje čase so začeli s prav tako plehko kakor plitko udarnico: rešujmo najprej gospodarska, potem šele politična vprašanja. Ljudstvo hoče kruha, umira od lakote — in kar je še podobnih označnic jugoslovenske ljubezni do ljudstva in do bližnjega.

Nedavno tega smo pokazali na tak „Prelomov" poskus, zdaj ga je obnovilo zmeraj izvirno „Jutro". Sicer pa — dobro je tako! Komaj če bi imeli sicer priliko, pokazati na jugoslovensko neodkritosrčnsot in umsko nezadostnost kakor ob takem živem zgledu.

Povezanost političnega in gospodarskega življenja je sicer tako očitna, da tudi „Jutro" ne more mimo:

„Pri sedanji prepletenosti družabnih odnošajev se gospodarstvo in politika preliva druga v drugo. Posebno odkar je zavrženo nekdanje načelo liberalizma o svobodnem gospodarskem udejstvovanju, posega državna oblast v ekonomsko in socialno življenje ter se na ta način veže gospodarstvo in politiko v nerazdvojeno organsko celoto."

Popolnoma jasno je torej, celo za „Jutro", bi se zdelo: politika in gospodarstvo sta nerazdvojna **organska** celota. In za normalnega človeka je prav tako gotovo: organskih celot ne gre deliti, niti ne dajati prednosti enemu delu te celote pred drugim. Sicer se ves organizem izrodi in izhira. Tak je pač osnovni zakon življenja.

Ni pa to očitno in jasno za jutranjega filozofa, ki od odstavka do odstavka pozablja na svoje lastne ugotovitve. Potem ko je v prvem odstavku svojega sociologičnega razodetja ugotovil najvišjo, namreč organično povezanost politike in gospodarstva, dvomi že takoj v drugem nad lastnim spoznanjem, in organska celota razpade na mah na dva „kompleksa":

„Tudi z ozirom na naš pereči državni problem je težko posplošeno odgovoriti, kateremu od teh dveh kompleksov gre prvenstvo."

Nastanek teh kompleksov ima seveda izvor v jutranjem socialnem srcu:

„Vsekakor bi v času, ko huda in dolgotrajna kriza pritiska našega malega človeka v taki

meri, da je življenski nivo nazadoval že za desetletja, morali združiti in osredotočiti vse svoje sile na to, da zagotovimo širokim narodnim slojem kulturnemu in civiliziranemu človeku odgovarjajoče eksistenčne pogoje. Toda v življenju narodov niso vedno merodajni in prepričevalni argumenti, ki jih sicer vsak poedinec spozna za pravilne."

In ker je za jugoslovene tako primerno, prehaja v tretjem odstavku organska celota v kemično tvorbo, ki jo modrec takoj razkraja v njene prvine:

„Samo tako si je mogoče razložiti, da so mogli gotovi politiki z izrabo čustvenega in psihološkega razpoloženja izvestnih delov našega naroda doseči, da mora naš narod prvenstveno reševati politične probleme, čeprav je lačen, gol in bos. Znak ljudske naivnosti je v tem, da mnogi pričakujejo zlatih časov od oživotvorjenja meglenih političnih doktrin, in še posebna naivnost leži v sugestiji, da bi se n. pr. v federalistično urejeni državi cedila med in mleko takorekoč sama od sebe."

To pa mu narekuje njegova „realna miselnost". En del te organske celote je v jutranji kemiji namreč postal pod čarovniško palico njegovega spoznanja — abra kadabra! — romantika, ki jo je treba zametavati spričo resničnosti tega sveta:

„Romantično razpoloženi del našega naroda pridaja torej prvenstvo reševanju političnega problema. Realna miselnost govori drugače: predvsem bi bilo treba odločnega reševanja perečih gospodarskih vprašanj, kajti le, ako je človek sit, more mirno filozofirati in politizirati."

In ves ta miselni kretinizem je natisnjen po vrsti v prvem predelu „Jutra" z dne 8. oktobra letos!

Sicer pa, morebiti delamo piscu uvodnika samemu krivico. Izvršil je pač ukaz svojih gospodarjev, kakor je mogel in znal. Če ni bolje mogel je v stvareh, ne pa v njem.

Kajti tudi jutranjim ljudem ne more biti neznano, da je pač naš slovenski človek lačen, gol in bos, ker so pač jutranji generali vneto pomagali centralističnemu državnemu sestavu, da je naš denar odtekel iz Slovenije, ni pa prihajal nazaj. In če naš delavec nima dela, da ga seveda ne more imeti, če odpadeta na Slovenijo samo dobra dva odstotka tistega denarja, ki ga daje država za javna dela, medtem ko bi jih moralo po davčnem ključu odpasti vsaj 15%. Odpadeta pa dva odstotka zgolj zato, ker so dali jugosloveni vso pravico razpolagati s tem denarjem nekaj belgrajskim birokratom in belgrajski politični porodici.

In tako naprej!

In če bi kdo ne sprejel jutranjega prvotnega nauka o organski celoti politike in gospodarstva, če bi namreč prišel do prepričanja, da je povezanost bolj vzorčna kakor organska, mu bo na vsak način postalo očitno že zgolj iz zgorajšnjega zgleda, ki mu jih lahko pridružimo sto drugih: da je namreč vprav slaba jugoslovenarska politika tisti prvi vzrok, tisto zlo, ki uničuje naše gospodarstvo in s tem tudi naše kulturne dobrine.

Zlo se pa da odpraviti le, če odstranimo njegove vzroke.

„Poslednje ustoličenje" na Poljani

Že nad mesec dni je, kar je nad dvesto ljudi iz Mežiške doline igralo na Poljani pri Prevaljah Brenkovo „Poslednje ustoličenje". Igro, v kateri koroški rod iz Ziljske in Rožne doline, iz vseh pokrajin od Dobrača do Pece „svobodno in po svoji volji izroča oblast nad svojo deželo — tujcu, nemškemu — knezu." In to se je zgodilo poslednjič v zgodovini Koroške in s tem vse slovenske dežele l. 1414., ko je postal knez Ernest Železni Habsburški koroški vojvoda.

Ne bom poskušala analizirati prve slovenske slavnostne igre z umetniškega stališča, kakor je napisana v knjigi, to bodo opravili poklicni kritiki. Le nekaj misli, ki so se izoblikovale po tistem popoldnevu, ko sem na Poljani gledala uprizoritev.

Stari postir Rok, ki pozna vso bridkost svojega rodu dolga desetletja nazaj, knežji kmet Šater, ki je poslednji ustoličil poslednjega vojvodo in razume vso tragiko svojega tlačenega in razdvojenega ljudstva ter mu hoče z vso silo pomagati k priznanju, k slogi in k srečnejšemu življenju. Menih Ciril, ki je prepotoval vso deželo do morja, bil povsod, „kjer govore po naše", vse videl in vse spoznal. Ti trije — zastopniki kmečkega rodu so se najbolj vidno odražali iz množice, katera ustoličuje kneza, pa se niti povsem ne zaveda moči, ki jo ima in le s togo užaljenostjo ve, „da knez ne razume našega jezika.

Kaj pomeni ta igra nam — Slovencem?

Če bi bila samo napisana, nam je verna slika iz naše zgodovine; trpek, pa dragocen spomin na tiste dni, ko je vladal naši zemlji tuj gospod, ki mu je naš kmet izročal oblast v roke, pa ni znal ceniti tega. Mogoče v resen opomin, da nas je malo, pa smo kleto trdoživi in nas vprav do danes še lastna nesloga uničiti ni mogla.

Drugo dejstvo je, da je to igro igralo ljudstvo iz Mežiške doline. Rudarji, delavke iz zbiralnice svinčene rude v Žerjavu, kmečke hčere in sinovi; uradniki, vsi ti so tri mesece hodili včasih večer za večerom k pevskim in plesnim vajam, vsako nedeljo po ure daleč na Poljano k igrski vaji. Tri mesece brezprimerne požrtvovalnosti in umevanja. Po hribih, to in onstran državne meje so iskali starih noš, kmečki očanci so izročali svoje skrbno spravljene širokokrajne klobuke, telovnike z debelimi srebrnimi gumbi, svilene robce, vse za „našo igro, da bo res tako kot je bilo včasih."

Ljudstvo je prikazovalo usodni dogodek iz svoje zgodovine. In nad 5000 ljudi je sledilo mislim in gibom, spoznavalo tragiko svoje slov. nesloge (ta beseda je že fraza postala, pa je do zadnjega resnična in je usodne trenutke naše zgodovine kovala.)

Danes, ko je preteklo že mesec dni od takrat, lahko nekoliko presodimo, kakšnega pomena je bilo tisto popoldne na Poljani za Slovence. Živa zavest slovenstva in trdo delo je družilo vse igralce v eno iskreno družino, ki se je zavedala, da ima brate onstran meje. Njihovi pradedje so nekoč živeli to grenko zgodbo, ki je za nas vse še danes usodna.

Nemci imajo svoj Oberamergau, Slovenci imamo svojo Poljano s spominskim knežjim kamnom. France Brenk je trdo delo pričel in ljudstvo iz doline je tri mesece delalo z njim. Pa bo delo sadove rodilo, ki jih danes komaj slutiti moremo.

Bomo li znali ceniti kaj more biti taka enodušna prireditev slovenskemu narodu?

Smo veliki in močni dovolj da bomo črpali iz enega takega popoldneva vere v svoj narod, ki se mu je hlapčevstvo že skoraj v dno duše zagrizlo. —a.

OPAZOVALEC

Ne izpodmikajmo si tal!

Tudi nam je nekaj državnih nameščencev odpovedalo list, češ da so spričo znižanja prejemkov prisiljeni, da store tako glede vseh listov in izstopijo hkratu iz vseh društev. Oblika teh odpovedi razodeva že na zunaj, da gre v prvi vrsti za protest proti znižanju plač.

Mi smo zadnji, ki bi dvomili nad upravičenostjo tega protesta. Ali prav nič ne dvomimo, da je protest v tej in taki obliki napačen, še več, da stvari sami škodljiv.

Kajti protest, ki naj bo dejaven, mora zadeti tistega, ki je s svojim delom in nedelom stvari zakrivil, ne pa in niti ne obenem tistega, ki mu je edini namen in smisel da krivico in nered odpravi in popravi.

Ali da govorimo bolj nazorno: sedanjih razmer, sedanje finančne stiske so krivi tisti, ki so vso našo upravo tako uredili in centralizirali, da sicer Slovenija plačuje več ko dovolj, da bi lahko svojim nameščencem celo zvišala plače, da pa večina tega denarja odteka neznano kam in kod.

Če gre torej danes nameščencem slabo in če so v zadregi in stiski: naj naperijo svoj protest svojo jezo zoper naše jugoslovene vseh barv, ki so ustvarili osnovo in pogoje njihovih stisk in nadlog.

Nikar naj pa ne žagajo sami veje, ki sede na njej. Kajti če bo umolknil klic slovenske pravice, ne bo slišen v vsesplošni gluhoti noben protest.

Stvarno vprašanje na osebne pripombe

Jugoslovenskemu „Prelomu" seveda „Slovenija" ne more biti pri srcu. Kar priznamo: pred vsem po naši krivdi. Kajti poleg drugega je gotovo precej zalegla naša beseda, ne zaradi tega ker je bila naša, ampak ker je bila logična in stvarna, da se je velikanska večina slovenskih Bojevnikov odtegnila „voditeljstva" prelomovskih generalov, ki so delali na njihovih plečih že račune o sedemnajstih državnih poslancih. Kakopak poslancih Jevtićeve sorte. Pa ni hotelo nič postati niti iz Jeftićeve niti iz Ljotićeve znamke. Odtod zagrenjenost in jeza.

V zadnji številki nas je „Prelom" spet obsodil z višine svoje umske in nravstvene ravni. G. dr. Štempihar nam piše, da ne bo odgovarjal na članek, kolikor se tiče njega, ker je brez podpisa, najsi obsega še toliko ponaredb njegovega sestavka. O priliki mu morebiti odgovorimo nekaj mi. Ali danes nekaj drugega, bolj aktualnega.

Na prvi strani išče „Prelom" osebe za našim listom. V tem pogledu se sicer—kakor je pač njegova navada in bistveno svojstvo—nekoliko moti. Pa nam res ni, da bi popravljali take zmote. Pač pa razodenemo lahko „Prelomu" pot in način, kako bo dal svojemu listu z osebnimi zadevami vse bolj mično vsebino.

V „Prelomovem" uredništvu sedi tudi g. Vladimir Fabjančič. Če se ne motimo, je nekaj časa celo beležil kot njegov urednik. Politični življenjepis g. Fabjančiča je precej pisan in tudi precej znan. Zato se mu je pripetilo, ko se je sporekel z „Jutrom", da mu je to nametalo na glavo precej hudih očitkov. Tako ni mogel molčati. In res se je oglasil in takoj naslednje dni v nekem listu slovesno obljubil „Jutru", da mu bo še dal priliko, da dokaže svoje žaljive trditve pred sodiščem.

Kljub temu, da je sedanji tiskovni zakon strog, tako da je žaljeni v mnogo ugodnejšem pravdnem položaju, kakor žalilec, se „Jutro" te grožnje še malo ni ustrašilo. Narobe, ne samo vzdrževalo je svoje hude žalitve, ampak dodalo im je še nekaj novih, prav tako gorkih.

No, in sedaj bi pa mi radi vedeli, kako je s tisto pravdo. Saj vendar ni g. Fabjančič dal javnosti tiste slovesne obljube kar tja v en dan? Ali je tožba vložena in kedaj je to bilo? Pa vsaj ne, da bi bil namenoma hotel on ali njegov pravni svetovalec zamuditi tožbeni rok?

Vidite, slavno izdajateljstvo in uredništvo „Preloma", takele stvari prihajajo človeku nehote na misel, kadar se obravnavajo osebne zadeve. In dobro bo, če odgovorite kmalu na zgorajšnja vprašanja, ker res niso stavljena iz radovednosti zgolj. Kajti če bi jih morali ponavljati, bi se marsikomu zdelo, da ste v zadregi.

In še nekaj: „Prelom" in g. Fabjančič in kar jih je še urednikov in izdajateljev okoli njiju in okoli „Zbora", hočejo baje „nravstveno" preroditi jugoslovenski narod v stanovskem fašizmu. Tudi s tega stališča bo jasen odgovor samo koristen. Čeprav mi Slovenci, ki smo samo še Jugoslovani in južni Slovani, z jugosloveni nimamo zvez in opravkov.

Konec malovredne hvale

„Kmetski list" vzdihuje „Samo malo se spomnite, kako so pri nas ljudje navprek hvalili senatorja dr. Marušiča, dokler je bil ban dravske banovine. — To je bilo priznanja in poveličanja brez konca in kraja — — —

Odkar pa senator dr. Marušič ni več ban, je naenkrat vse hvale in priznanja konec — — — Čez noč smo — — — izvedeli, da je — — — dr. Marušič največji grešnik na svetu, prava šalobarda, ki je kriv vsega gorja, ki koga tare.

Pri tej in takile stvari je pa vendarle treba nekoliko razlikovati.

Je že mogoče, da so nekateri dr. Marušiča prej prav tako prostovoljno hvalili, kakor zdaj prostovoljno zabavljajo nanj. To so pa gotovi vsi vneti in zvesti JNSarji — ali kakor se že zdaj imenujejo.

Odločno pa odklanjamo, da bi ga bili kedaj hvalili tisti, ki so poznali njegovo jugoslovensko naturo. Kajpada, grajati ga in karati na njegovo nesposobnost za najvišje upravno mesto v Sloveniji, dokazovati, da je prišel na to mesto ne samo brez, ampak tudi proti volji velike večine slovenskega ljudstva — vsega tega niso smeli. Še najdobrohotnejšo kritiko Marušičevega banovanja je njegova cenzura zadušila v kali. Saj ni bilo niti dovoljeno n. pr. priobčiti oglas, s katerim je v nekem laškem časopisu ponujal svojo pisarno — — —

In če je sedaj „naenkrat vse hvale in priznanja konec", to gotovo ni slučaj, ampak samo dokaz, da je danes dovoljena skromna kritika prejšnjega režima. In upamo, da pride še čas in prilika, ko se bo lahko še to in ono povedalo o JNSarskih ljudeh, h katerim je spadal od vsega začetka tudi dr. Marušič in česar kljub vsemu sramežljivemu izmikanju ne mislimo pozabiti.

Takrat bo pa najbrž celo hvale in priznanja „Kmetskega lista" konec.

200 milijonov neplačanih taks

Davčni oddelek finančnega ministrstva je ugotovil, da znaša v vsej državi dolg na neplačanih taksah in pristojbinah okoli 200 milijonov Din. V posebni okrožnici pravi oddelek, da davčne uprave plačanju taks očevidno ne posvečajo posebne pažnje in da jih ponekod sploh ne pobirajo. Zato nalaga davčnim oddelkom in vsem davčnim upravam, da vodijo posebne sezname o zaostankih na taksah in da jih izterjujejo obenem z drugimi davki. V bodoče bo davčni oddelek kontroliral, kako se plačujejo takse.

Mi bi dostavili le eno prošnjo, da namreč finančno ministrstvo objavi, koliko znašajo zaostanki na taksah pri posameznih finančnih direkcijah, ker bi se potem zopet izkazalo, kako Slovenija v redu izpolnjuje svoje davčne obveznosti.

Objava teh podatkov pa bi bila tudi potrebna zato, da že kedaj dobimo statistiko o plačanih davkih v posameznih banovinah in ne da imamo le statistiko o odmerjenih davkih. Kajti samo ta statistika bi imela služiti kot podlaga za dodelitev državnih dajatev posameznim banovinam.

„Trgovski list".

„Šetni" vlak in „šetne" karte

Ko so bil vpeljani izletniški vlaki z znižanimi cenami, smo dobili Slovenci tudi posebne železniške vozne listke, ki veljajo le za „šetne" vlake, kakor je tiskano na njih. Debelo so gledali tisti popotniki, ko so dobili v roke te vozne listke. Nekaj jih je šlo celo gledat v besednjak, da bi dognali kakšni vlaki so „šetni" vlaki, pa niso postali brihtni. Ostalo besedilo na teh novih voznih listkih je kolikor toliko pravilno slovensko. Radovedni smo, kdo zna pri ljubljanskem železniškem ravnateljstvu tako dobro slovenski jezik, da je krstil nedeljske **izletne** vlake za **šetne** vlake. Gotovo je ta jezikoslovec tisti jugosloven in nacionalist, ki ima namen „stopiti" slovenski jezik pa naj bo že s čimerkoli. Prav bi bilo, če bi šel tisti jugosloven za nekaj let „na šetnjo" v južne kraje, da bi se naučil vsaj pravilnega srbskohrvaškega jezika, če ne zna ali neče znati pravilne slovenščine. Ker železnice v Sloveniji dajo 23.5% vsega dohodka, kar jih ima država od železnic in nedeljski vlaki tudi vsaj toliko, ker je turistika v Sloveniji najbolj razvita, upamo, da bo novi minister za promet napravil red, da slovenski državni jezik ne bo zapostavljen in ne pačen, ko v okrožju ljubljanskega železniškega ravnateljstva na uradnih tiskovinah nima slovenščina prostora in so žel. osebju prepovedavali celo klicati odhod in zahtevali, da kličejo „odlazak", zahtevali da se imenuje vlak „voz", voz „kola", postaja „stanica" vozovno blago „denčana roba", bremena „teret„ itd.

Koliko razredov ima enorazredna šola

(Dopis.)

Le počasi, prijatelj! Odgovor na to vprašanje ni tako lahak, kot si misliš! Če bi te kdo vprašal, koliko let je trajala — tridesetletna vojna, bi ti bilo pač lahko odgovoriti, z gornjim vprašanjem pa si dandanes celo učitelji belijo glave zaman.

Po zdravi človeški pameti ima pač vsaka enorazredna šola **en** razred, dvorazredna **dva** itd. Toda odkar smo začeli uvajati v slovenski jezik — brez stvarne potrebe in povsem prostovoljno — namesto domačih in udomačenih izrazov neslovenske in pogosto tudi neslovanske besede, zgublja marsikatero uradno ime svojo jasno vsebino in zmeda v pojmih je posledica. Kaj čuda torej, če si tudi glede števila razredov naših šol ne moremo biti več na jasnem. Po „jugoslovenski" terminologiji namreč razred ni več razred, ampak „odeljenje". Poprej smo razrede delili v oddelke, zdaj pa oddelke delimo v razrede. No, in da je zmešnjava še večja, pomeni sedaj beseda „razred" včasih tudi — šolsko leto. Seveda pa je slovenski pomen razreda še vedno tako zakoreninjen v nas, da še celo naše šolske oblasti rabijo včasih ta izraz v prvotnem pomenu. Tako ima beseda „razred" sedaj trojen pomen: razred = razred, razred = oddelek, razred = šolsko leto. In če upoštevamo določbo šolskega zakona, ki deli naše „narodne" (pravilno: ljudske) šole v osnovne in višje „narodne", je stvar še bolj komplicirana.

Naj bi že imela ta preklicana beseda ta ali oni pomen, a naj bi imela samo en pomen! Potrebno bi bilo to že zaradi neprilik, ki jih povzroča ljudem različno pojmovanje „razreda". Tu en primer: Slovenski fant je dovršil šolo in dobil izpričevalo kolkovano kajpada! Izpričevalo ima zgoraj napis: „Drž. **enorazredna** narodna šola v . . .", nadalje pa čitamo v njem, da je I. I. dovršil učno snov 4. šolskega leta v **tretjem** razredu višje narodne šole. Vrag se spoznaj, kaj bi naj to pomenilo! Učenec enorazrednice, pa je končal šolo v **tretjem** razredu! Fant je rabil izpričevalo kot prilogo k neki svoji prošnji, sedaj pa roma prošnja iz pisarne v pisarno, da se končnoveljavno dožene, koliko razredov ljudske šole je prosilec prav za prav dovršil.

V opravičilo šolskega upravitelja, ki je to izpričevalo izdal bodi povedano, da izpričevalo ne vsebuje nikake uradne pomote. Učenec je dovršil enorazredno šolo v tretjem oddelku višje skupine, torej so navedbe v izpričevalu pravilne, četudi — niso pravilne . . . Šolski upravitelj si umije roke — jugosloveni, vi pa glejte!

Bogastvo belgrajske univerze

V „Akademskem glasniku" beremo:

Belgrajska „Politika" je prinesla pred mesecem popis premoženja belgrajske univerze, ki znaša **celo poldrugo milijardo dinarjev.** To imetje tvori sedemdeset fondov, ki potekajo večinoma iz daril in zapuščin. Zdravstveni fond in druge ustanove, ki jih vzdržujejo študentje, tu niso vštete. Med drugim so v lasti univerze ogromni hrastovi gozdovi v izmeri 10.000 hektarjev ter mnogo velikih belgrajskih stavb v vrednosti 3 milijonov Din, za katere pobirajo letno 1,800.000 Din najemnine.

Pri vsem je zanimivo, da do leta 1930. ni bilo sploh nobenih knjig, kjer bi se bili uknjiževali dohodki in izdatki tega ogromnega premoženja. Šele pred petimi leti so uvedli primitivno knjigovodstvo v navadnem zvezku, tako da se danes vrši upravljanje na popolnoma praven način.

Ko so se letos zastopniki tiska obrnili na upravo belgrajske univerze s prošnjo, da jim dovoli pogled v zaključeno bilanco teh fondov, so dobili odgovor, da uprava univerze tega nima za umestno.

Kar je pri tem ogromnem bogastvu belgrajske univerze zanimivo, je to, da vsega tega premoženja ne investira v ustanavljanje novih univerzitetskih institucij ali v zgradbe. Za to skrbi namreč država. Medtem ko v Ljubljani nima univerza niti ene državne zgradbe, je je sezidala država v Belgradu samo v povojnih letih univerzi za 150 milijonov zgradb, v najbližjih prihodnjih mesecih pa imajo načrt, da zgrade še novo pravno fakulteto, nov elektrotehnični institut, fizikalni institut in še nekatere stavbe. Pravno fakulteto bodo gradili že letos.

MALI ZAPISKI

† Josip Čad.

Pod Rožnikom pri Ljubljani je umrl nepričakovano v soboto 5. oktobra t. l. lastnik znane restavracije, ki so jo obiskovali slovenski narodnjaki v dobi taborov, pozneje pa je bil stalni gost te restavracije Frančišek Levec in njegova književniška družba. Rajnki Čad je bil svoj čas uradnik Ljubljanske kreditne banke, pozneje je prevzel po očetu domačo restavracijo. Josip Čad je bil odločen in zaveden Slovenec in predvsem Slovenec, tak kot malokdo. Bil je naročnik in pospeševatelj našega lista od početka. Naj sanja sladko v slovenski zemlji!

Prepovedan list.

Državno pravdništvo v Ljubljani je prepovedalo širiti št. 16. tednika „Bojevnik", ki izhaja v Ljubljani.

Davčna obremenitev raste.

Iz poročila Združenja trgovcev v Kranju posnemamo, da je plačal l. 1932 povprečno vsak trgovec 6.940 Din, l. 1933 že 7.643 Din, leta 1934 pa 8.570 Din davkov.

To pa kljub temu, da pada stalno število trgovcev, ki je znašalo v tem okraju l. 1932 še 430, l. 1933 še 413, l. 1934 pa 392.

Zajec — dolg štiri metra.

Belgrajska „Politika" poroča:

„Zajec divji prebiva po naših poljih, gozdičkih in livadah. Dolg je približno štiri metre. Rep mu je kratek. Zadnje noge so mu daljše od prednjih. Ušesa so mu dolga. Hrani se s poljskimi pridelki, z zeljem, repo."

To berete lahko na 93. strani „Zoologije", ki jo je izdalo profesorsko društvo za nižje razrede srednjih šol. Končno lahko preberete v tej knjigi tudi te-le vrstice:

„Ta učbenik je odobril g. minister prosvete S. n. Br. 27981 od 24 julja 1933. leta, po priporočilu glavnega prosvetnega sveta.

Bel. „Politika".

Urednik in izdajatelj: Mavčič Adolf, Kranj.

n-g.

Osebnost in ideologija Aleksandra Stambolijskega

(Nadaljevanje.)

Ali se mar ne veselimo ako **vidimo uspehe prosvetnega truda med ljudstvom? Ali se mi mar ne radostimo, ko gledamo, da naš kmet ne uporablja več primitivnega orodja marveč moderne pluge, stroje itd. In le naivnež bo mogel trditi, da vsa ta sredstva niso čisto navadno orožje v boju za obstanek, v boju, kjer se bijejo in križajo tvarne koristi posameznikov in celega stanu za namene, ki smo jih zgoraj navedli?** Ali se ne more potem reči, da obstaja največji napredek takrat, kadar posamezniki podredijo svoje osebne koristi in potrebe, potrebam in koristim celokupne družbene skupnosti nekega izvestnega stanu in ako se oborožujejo s prosveto in energijo, da nadaljujejo borbo? Ako dela izvesten stan slične poizkuse za napredek in podjetnost, to se pravi z drugimi besedami, da dela to desetorica, stotine, tisoči posameznikov; kadar to delajo vsi členi nekega naroda, potem se to pravi, da koraka ves narod po poti svetlejše bodočnosti . . .

Po tem miselnem redu takoj začutimo, da se nam bo zastavilo neko drugo, nič manj važno vprašanje. Vprašali nas bodo: ko pozivate posamezne stanove na organizirano prosvetiteljsko disciplinirano, odprto in drzno borbo za obrambo njihovih tvarnih koristi, ali nič ne pomislite, da bo propadel marsikak stan in ne samo posamezniki, ki danes zaradi zmešnjave, katera je posledek nezavednosti in pomanjkanja borbenosti narodnih množic, še za silo vzdržujejo svoj sicer beden ali vendar — obstoj?

Resnično, zanimivo vprašanje! Vendar pa ni težko odgovoriti nanj. Da, padli bodo mnogi družbeni skupki in tudi marsikaki stanovi. Mnoga družbena debla brez vej, se bodo zrušila pod neusmiljenimi udarci te borbe. Vendar pa, ali naj nas ta okoliščina gane? Ne! Splošno priznani naravni zakon dovoljuje, da padajo v besni borbi za obstanek mnogoštevilne žrtve, ki niso sposobne, da bi preživele svoj vek. Pogon organiziranih stanov v politično — družbeno borbo pomeni smrt političnih koterij, smrt za tiste družbene skupke, ki so nepotrebni in katerim je usojeno, da izumrejo! Brez dvoma bodo popolnoma propadli izvestni stanovi v tej borbi. Propadli pa bodo samo zato in če bodoča stanovsko urejena družba ne bo več potrebovala njihovih uslug. In, naj li mi zapustimo svoj stanovski program, naj li mi pustimo vladati krivice sedanjega meščansko-dvorsko-koterijskega sestava na ljubo tistih maloštevilnih stanov, ki ne bodo imeli potrebne legitimacije za za svoj obstoj v novem redu? Ne! Samo tisto, kar zapoveduje življenje, kar življenje urejuje in terja, samo to se mora zgoditi! Vse ono, kar je potrebno življenju, kar življenje zahteva, bo uživalo tudi blagodati življenja, bo ostalo v tej borbi ter bo imelo pravico do obstanka. Samo to bo ostalo prav tako kot je ostalo borovo deblo stisnjeno med številne ljubosumne sosede, čeravno je še pred malo časom bilo obkoljeno od trnja in osata. Ako je točno, da je življenje boj, potem je še točneje to, da je boj življenje.

Začetki mednarodnih stanovskih organizacij.

To o čemer mi danes govorimo, se nahaja že davno v nedrijih samega življenja. V vseh državah kjer je proglašena ustavno-zborovska (parlamentarna) vladavina, nekje prej, drugje pozneje, pač po tem kakršne so bile razmere, o katerih smo malo prej govorili, so bili ustvarjeni pogoji, politično-ekonomskega družbenega redoslovja, ki so pravi zakoniti nasledniki čisto političnih skupkov. Take organizacije obstoje že v Nemčiji, v Angliji, v Franciji, v Rusiji, v Avstriji, v Italiji, v Švici, v Belgiji, v Danski, v Bolgariji itd. Najemniško-delavski stan zavzema v tem pogledu prvenstvo. Ta stan se je prvi organiziral, za kar se ima zahvaliti ugodnim pogojem za propagando in nič manj neposredni bedi, iz katere sta vzrastla jasno spoznanje in zavest resničnega stanja stvari. Lahko rečemo, da ni na svetu dežele, v kateri bi ne bilo organizacije najemniško-delavskega stanu.

Zatem pride kmečki stan, ki se nahaja v težkih življenjskih razmerah, v katerih ga siromaščina tišči k tlom in katerega najrazličnejše meščanske stranke uporabljajo kot svojo politično podlogo. Tudi ta stan se je začel v zadnjem času probujati. Prvo mesto zavzema v tem pogledu Danska, v kateri je izniknila ideja kmečkega stanu in njegove organizacije že pred 80—100 leti. Danska se more ponašati radi tega z najbolj razvitim kmetijstvom.

(Dalje prihodnjič.)